

Oorlogsverhaal van Wim Spaans

Geredigeerd door Luuk van der Linden (Stichting Oorlogsverhalen)

Het gezin Spaans

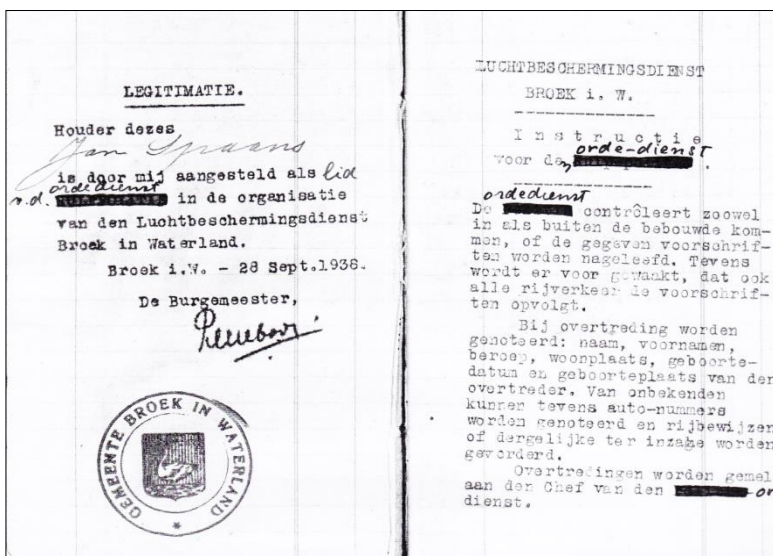
Willem Hermanus (Wim) Spaans (15 – 04 – 1928) was het oudste kind van veehouder Jan Spaans (1903) en Clazina van Elten (1905). Hij had 3 zussen Bertha (1929), Elizabeth (1930), Nellie (1938), en 2 broers (Hermanus 1933), Jan Reindert (1934). Het gezin woonde op een boerderij in Broek in Waterland.

De boerderij van familie Spaans in Broek en Waterland

Het begin van de Tweede Wereldoorlog

Al voor de oorlog, in 1938 wordt vader Jan ingedeeld bij de luchtbeschermingsdienst. Wim is dan 12 jaar.

Wim vertelt: "Het was een mooie morgen in mei 1940 toen de oorlog begon. Moeder maakte in de kamer het ontbijt klaar toen het bericht door de radio werd verspreid. Duitsland viel ons land aan ondanks onze neutraliteit. Dat ergerde mij. De meeste indruk maakte op mij het bericht dat op verschillende plaatsen parachutisten waren geland. Ik was bang dat zij overal konden landen, dus ook bij ons. Als wij parachutisten zagen was er meldingsplicht bij de politie, burgemeester of militaire commandanten. Ik ging veel naar dorpsagent Pieters op de Draaibrug bij het tramstation. Hij stond op de uitkijk met een karabijn in zijn handen. Op eigen initiatief waakte hij alleen bij

de brug om mogelijke parachutisten tegen te houden of te arresteren. Na een enkele dagen marcheerden Duitse militairen al zingend ons dorp binnen. De militairen met paard en wagen moesten ingekwartierd worden bij boeren. Ook bij ons. Enkel voor één nacht, want ze waren op doorreis. Overnachting was geen vraag, maar een bevel. De boeren hadden verschrikkelijk de pest in, want na 1 mei verbleef het vee buiten en waren de stallen net schoon.

Voor verschillende Broekers waren die eerste oorlogsdagen verdrietig. Cor Roele stierf bij een bombardement op zijn kazerne in Den Haag. Hij liet een vrouw en twee kinderen achter op zijn boerderij. Bij gevechten op de Grebbeberg werd Cor van Zanen als vermist opgegeven. Als krijgsgevangene kreeg hij de taak gewonden te vervoeren. Bij de Duitse legerarts gekomen werd vaak besloten de brancard "leeg te maken". Verzorgen had volgens die arts geen zin. Cor kon hier moeilijk mee omgaan. Hij overleed later in een Duits concentratiekamp.

Ons dorp lag een aantal kilometers ten noorden van Amsterdam. In een ring om Amsterdam heen stonden zoeklichten opgesteld, om 's nachts geallieerde vliegtuigen in beeld te krijgen. Wanneer een vliegtuig werd gespot, werd het beschoten door het afweergeschut dat in de ring van zoeklichten stond opgesteld. Je hoorde de granaatscherven op ons dak vallen, dat was angstig. Als kind gingen we dan de volgende dag op zoek naar die granaatscherven.

Alles moest op last van de Duitsers verduisterd worden. Dat was om te voorkomen dat vliegtuigen zich op het licht konden oriënteren. Er mocht buiten geen verlichting zijn, ramen moesten worden geblindeerd. Zelfs de lichten van de auto en de fiets werden voor een groot deel afgeschermd, er bleef een klein rechthoekje over om licht door te laten. Zaklampen werden voorzien van een klepje, zodat het licht alleen naar beneden scheen.

Voedseldistributie

Toen het voedsel schaars werd, kwam de voedseldistributie op gang. Door mislukte ervaring vanuit WO I was men nu beter voorbereid. Iedereen was al in het bezit van een stamkaart. Met de distributiebonnen was voedsel te koop. De krant vermelde welke bonnen voor een bepaalde periode geldig waren. De gezinssituatie bepaalde welke bonnen je kreeg. Kinderen kregen weer andere bonnen dan volwassenen. In 1941 kwam er een persoonsbewijs. Hierop stonden je persoonlijke gegevens: naam, geboortedatum, een foto, maar ook 2 vingerafdrukken. Ook onze radio's moesten wij inleveren. We hadden er twee, één in een radiomeubel op pootjes en een nieuwe radio. De eerste werd ingeleverd, de tweede werd verstopt op het zoldertje in de bedstee, waar je de plankjes uit kon halen.

Persoonsbewijs Wim

Eind 1942 werd beslag gelegd op de kerkklokken. Een speciaal bedrijf haalde de klokken uit de torens. Wij in Broek in Waterland vonden dat diep triest, want de klok riep niet alleen op tot kerkgang of bij begrafenissen. Om 10.00 uur werd er geluid voor de geboorte van een baby en om 18.00 uur als iemand

was overleden. Tijdens het vervoer is een schip vol klokken bij Urk gestrand. Een Urks bergingsbedrijf kreeg de opdracht het schip te bergen. Het verhaal gaat, dat het bedrijf doelbewust het schip zo heeft beschadigd, dat het niet meer te bergen was. Veel klokken zijn later weer terug gekomen, zo ook de klok van Broek in Waterland.

Inventief

Het gebrek aan goederen werd steeds groter. Versleten kleding en schoeisel werd vindingrijk hersteld. Er werden zogenaamde kleppers gemaakt. Een zool van hout, met bovenwerk van leer of canvas. Onder versleten klompen werd een nieuwe zool gemaakt. Van de zijkant van oude autobanden sneed men repen. Deze repen werden opgerold en vastgenaaid met dun ijzerdraad, zodat er een soort slang ontstond. De twee uiteinden werden aan elkaar vastgemaakt en zo ontstond er een “nieuwe” fietsband.

Bij ons op de boerderij kwam een volwassen meisje uit Amsterdam om onze kleding te naaien en te verstellen. Ze kwam bij ons met de tram. Als dank voor haar werk kreeg ze van ons boter, melk en producten uit de tuin. Mijn ouders zijn later nog bij haar huwelijk geweest.

Vaak kwamen er welgestelde mensen uit Amsterdam in ons dorp wonen. Zo ook Cees en Fanny Kelk, hij een bekende schrijver en zij kunstenares. Kelk had geweigerd lid te worden van “De Cultuurkamer” en mocht daarom geen boeken meer uitgeven. Ze haalden bij ons op de boerderij voedsel. Mijn zusje Bertha paste op hun zoontje. Fanny maakte kleden van wol die wij leverden om wat bij te verdienen. Ze leerden mijn zusjes spinnen. Met het garen dat werd gesponnen kon worden gebreid.

Cees was een heer met een hoed op en een wandelstok. Hij probeerde zich aan te passen aan de dorpsgewoonten. Hij leerde schaatsen op het Havenrak in een lange jas en zijn hoed op.

Onderduikers

Wij hebben ook een onderduiker gehad: Jan de Heeten. Hij werd geïntroduceerd als een ver familielid werkzaam als draaier bij Machinefabriek Stork te Amsterdam. (*Vijfhonderd medewerkers van de fabriek moesten naar Duitsland om te werken*). Jan is ongeveer drie jaar bij ons geweest. We sliepen samen in het stalkamertje. In de stal zat achter een schot een schoorsteen, vroeger gebruikt bij de kaasbereiding. Als je het schot weg haalde, kon je je er achter verschuilen. In de winter stond er vee voor. Jan kreeg een oproep om in Duitsland te gaan werken. Hij vroeg mijn vader om een getuigschrift als landbouwer, opdat hij in Duitsland in de landbouw kon werken. Omdat zijn plan mislukte is hij gevlucht en ondergedoken bij kruidenier Ruiterman. Hij kreeg had verkering met de dochter Marie en is later met haar getrouwd. Ook kwamen er af en toe zonen van een slager uit Amsterdam als het daar te spannend werd. Ze namen een accordeon mee, dat vonden wij wel gezellig. Als het rustig was in Amsterdam gingen ze weer naar huis.

Een jaar na de Duitse inval was bijna alles op de bon. Voor nieuwe bonnen diende je met persoonsbewijs en stamkaart naar het distributiekantoor te gaan. Op de stamkaart kruiste men aan welke bonnen waren ontvangen. Ook kreeg elk gezin kleding- en textielbonnen. De winkelier kon met de door hem geplakte bonnen weer nieuwe voorraad kopen. Er werden veel bonkaarten uit distributiekantoren gestolen. Met de gestolen bonnen werden onderduikers van voedsel voorzien.

Vordering van muntgeld, radio's, fietsen en klokken

Ons vertrouwde muntgeld van brons, zilver en nikkel moest ingeleverd worden. (*Gouden munten werden in Duitsland omgesmolten. De andere metalen werden gebruikt voor de oorlogsindustrie. Hamsteren van zilveren en*

gouden munten werd zo voorkomen). Voor een gulden en een rijksdaalder kregen we papiergeld terug. Voor het overige muntgeld kwam zinkgeld terug.

Papiergeld voor- en achterkant f 2,50

Radio's moesten wij inleveren. We hadden er twee, één in een radiomeubel op pootjes en een nieuwe radio. De eerste werd ingeleverd, de tweede werd verstopt op het zolderkamertje in een bedstee met uitneembare plankjes.

Eind 1942 werd beslag gelegd op de kerkklokken. Een speciaal bedrijf haalde de klokken uit de torens. Wij in Broek in Waterland vonden dat diep triest, want de klok riep niet alleen op tot kerkgang of begrafenissen. Om 10.00 uur werd er geluid bij de geboorte van een baby en om 18.00 uur als iemand was overleden. Tijdens het vervoer is een schip vol klokken bij Urk gestrand. Een Urks bergingsbedrijf kreeg de opdracht het schip te bergen. Het verhaal gaat, dat het bedrijf doelbewust het schip zo heeft beschadigd, dat het niet meer te bergen was. Veel klokken zijn later weer terug gekomen, zo ook de klok van Broek in Waterland.

Inventief

Het gebrek aan dagelijkse gebruiksvoorwerpen werd steeds nijpender. Versleten kleding en schoeisel werd vindingrijk hersteld. Er werden "kleppers" gemaakt. Een zool van hout, met bovenwerk van leer of canvas. Ook onder versleten klompen werd een nieuwe zool gemaakt. Van de zijkant van oude autobanden sneed men repen, die werden opgerold en vastgenaaid met dun ijzerdraad, een soort slang. De twee uiteinden werden aan elkaar vastgemaakt en zo ontstond er een "nieuwe" fietsband.

In 1942 werden fietsen gevorderd. Ik kreeg op 6 augustus een "vrijstelling vordering van rijwielen", omdat ik deze nodig had voor mijn werk op de boerderij.

Bij ons op de boerderij kwam een volwassen meisje met de tram uit Amsterdam om onze kleding te naaien en te verstellen. Als dank voor haar werk kreeg ze van ons boter, melk, groenten en fruit. Mijn ouders zijn

later nog bij haar huwelijk geweest. Vaak kwamen er welgestelde mensen uit Amsterdam in ons dorp wonen. Zo ook Cees en Fanny Kelk, hij een bekende schrijver en zij was kunstenares. Cees had geweigerd lid te worden van de "Cultuurkamer" (een NSB schrijversbond) en mocht daarom geen boeken meer uitgeven. Ze haalden bij ons op de boerderij voedsel. Mijn zusje Bertha paste op hun zoontje. Fanny maakte kleden van wol die wij leverden als bijverdienste. Ze leerde mijn zusjes spinnen. Met het garen dat werd gesponnen kon weer worden gebreid. Cees was een heer met een hoed en een wandelstok. Hij probeerde zich aan te passen aan de dorpsgewoonten. Hij leerde schaatsen op het Havenrak in een lange jas en hield altijd zijn hoed op.

Onderduikers

Wij hebben ook een onderduiker gehad: Jan de Heeten. Hij werd geïntroduceerd als een ver familielid werkzaam als draaier bij Machinefabriek Stork te Amsterdam. (Vijfhonderd medewerkers van de fabriek moesten naar Duitsland om te werken). Jan is misschien wel drie jaar bij ons geweest. We sliepen samen in het stakamertje. In de stal zat achter een schot een schoorsteen. Die werd vroeger gebruikt tijdens kaasbereiding. Als je het schot weg haalde, kon je er in onderduiken. In de winter stond er vee voor. Jan kreeg een oproep om in Duitsland te gaan werken. Hij vroeg mijn vader om een getuigschrift als landbouwer, opdat hij in Duitsland in de landbouw kon werken. Zijn plan mislukte en is ondergedoken bij kruidenier Ruiterman. Hij kreeg verkering met diens dochter Marie en is later met haar getrouwd. Soms kwamen er zonen van een slager uit Amsterdam vooral als het daar te spannend werd. Ze namen een accordeon mee, dat was gezellig. Als het weer rustig was in Amsterdam gingen ze naar huis.

Geen oproep

Alle jongens vanaf 16 jaar werden opgeroepen voor de Arbeid inzet. Om te voorkomen dat ik werd opgeroepen lieten mijn ouders hun trouwboekje vervalsen. Niet ik was de oudste, maar zijn zus Bertha. Ik kreeg dezelfde geboortedatum als mijn zusje Elisabeth en werd toen één van een tweeling.

Op Duits bevel moesten alle bevolkingsregister gegevens in een kluis worden opgeslagen. Ons gemeentehuis bezat geen kluis dus werd alles overgebracht naar de Coöperatieve Boerenleenbank. Per kruiwagen. De kassier van de Boerenleenbank, een buurman van Wims ouders, werd verzocht het kistje met gegevens aan de ondergrondse te overhandigen. Hij deed dit en sloeg pas de volgende dag vroeg alarm door de sirene van de bank aan te zetten. Zo leek het net of er een overval was geweest. Het kistje werd in de preekstoel van de kerk in de verstoppt.

KINDEREN UIT DIT HUWELIJK GEBOREN.			
VOORNAMEN	GEBOREN		OVERLEDEN
	TE	DE	
1. Willem Hermanus	Brecht-Winkel	15 April 1928	
2. Lambertus Elisabeth	Brecht-Winkel	17 April 1928	
3. Elisabeth	Brecht-Winkel	19 Juni 1930	
4. Hermanus	Brecht-Winkel	18 Februari 1933	
5. Jan Hendrik	Brecht-Winkel	20 April 1934	
6. Nellie Clara	Brecht-Winkel	22 Augustus 1938	

Het originele trouwboekje en het vervalste trouwboekje

KINDEREN UIT DIT		HUWELIJK GEBOREN	
1. Lambertus Elisabeth	Geboren te Brecht-Winkel op 15 April 1928	7.	Geboren te op
Overleden te op		Overleden te op	
2. Willem Hermanus	Geboren te Brecht-Winkel op 19 Juni 1930	8.	Geboren te op
Overleden te op		Overleden te op	
3. Elisabeth	Geboren te Brecht-Winkel op 19 Juni 1930	9.	Geboren te op
Overleden te op		Overleden te op	
4. Hermanus	Geboren te Brecht-Winkel op 18 Februari 1933	10.	Geboren te op
Overleden te op		Overleden te op	
5. Jan Hendrik	Geboren te Brecht-Winkel op 20 April 1934	11.	Geboren te op
Overleden te op		Overleden te op	
6. Nellie Clara	Geboren te Brecht-Winkel op 22 Augustus 1938	12.	Geboren te op
Overleden te op		Overleden te op	

Purmer

Bombardement

Tegen het einde van de oorlog wilden de geallieerden de industrie in Amsterdam Noord platleggen door middel van bombardementen. Maar de bommen vielen in een woonwijk. Veel verwoeste huizen, doden en gewonden. Gelukkig kon de brandweer uitstekend blussen. Eens brak door hooibroei in het buitengebied van Broek 's avonds brand uit op een boerderij. Een groep bommenwerpers zag de brand en dacht: "Daar moeten we zijn!" Ze lieten hun bommen vallen in de omgeving van de brand. Ook op het land van mijn vader. De kuilen werden in het voorjaar gedicht met modder uit gegraven greppels. In de grond van een oom lag een niet geëxplodeerde bom. Met prikkeldraad er om heen was de plek gemarkeerd. Het gat is na verloop van tijd dicht gezakt. Het hekje werd al gauw weggehaald. De bom ligt er nu nog steeds.

"Over de bombardementen op Amsterdam vermeldde "Het Parool" van 14 Juli 1918 het volgende:

Amsterdam Noord is 3 keer gebombardeerd:

Op 17 Juli 1943 door de Amerikanen.

Op 25 Juli 1943 door de Engelsen en de Fransen.

Grote schade aan huizen en gebouwen.

Er zijn ruim 200 mensen omgekomen waaronder 45 kinderen.

Schaarste en ongemak

Hoe langer de oorlog duurde, hoe groter het ongemak. Tekort aan brandstof was er één van. Daarom werden er veel bommen illegaal omgezaagd. Vroeger werd in de veenderij bij Broek in Waterland, dat is nu de Vogelmeerpolder, baggerturf gemaakt. Dat eindigde door de komst van steenkool. Na het eerste oorlogsjaar werd er weer turf gestoken. Ik heb vaak met mijn vader met paard en wagen voor dorpsgenoten turf uit de veenderij gehaald. Mijn vader Jan besloot de turf zelf te steken. Hij legde een kleine dam in de sloot van een poldertje met windmolen. Door regelmatige wind werd een deel van de sloot drooggemalen. Mijn vader schepte de bagger op de oever. Hij gooide de uitgestoken turven ernaast. Ik moest de turven over het land verspreiden en als ze droog genoeg waren bouwde ik van de afgestoken turven torentjes. De lucht in de stapels liet de turven drogen. Deze steekturven waren erg los van samenstelling en branden snel op. Met mijn vriend organiseerde ik een 'turfcollecte'. Bij verschillende huizen verzamelden wij turf, die we met een bakfiets met houten wielen ophaalden.

Fanfare

Samen met een vriend was ik lid van de plaatselijke fanfare. We repeteerden in de zaal van het plaatselijke café. Vanwege brandstofschaarste trok de caféhouder zijn toestemming voor het repeteren in. Bij Cees Kelk vroegen wij turven voor de fanfare. Die mochten wij zelf van de zolder halen. Maar de stapel turven was zo onstabiel, dat deze instortte. Cees dacht, dat er een V2 op zijn dak neerstortte (*V2's waren geleide bommen die op Londen werden afgevuurd*). Maar er waren weer turven, de caféhouder kon er niet meer onderuit en wij mochten weer oefenen met de fanfare. Ook de school had niet genoeg brandstof. Er werd één lokaal verwarmd en de klassen kregen om de beurt een halve dag les.

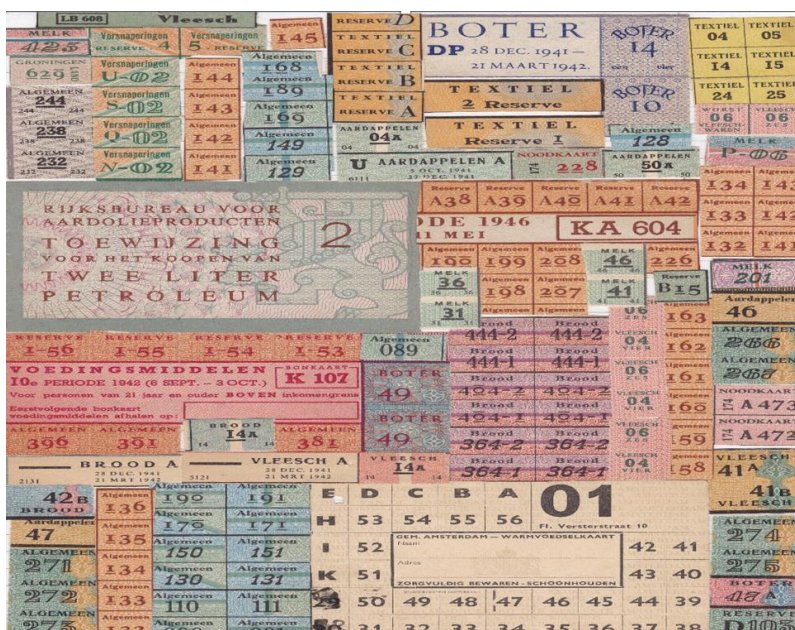
Het voedsel werd ook steeds schaarser. Van de 'Dienst Ministerie Landbouw' kwam een verordening voor boeren om vee in te leveren. Koeien en schapen. Elke boer moest een bepaalde hoeveelheid leveren. Mijn vader werd in 1944 o.a. aangeslagen voor 3300 kilo rundvlees. Vlees was al vanaf april 1941 op de bon. De koeien werden in Purmerend op de markt geleverd, kregen een nummer in het oor en werden in een abattoir geslacht. Vader kreeg daar wel een vergoeding per kilo voor.

Om voedsel zo eerlijk mogelijk onder de bevolking te verdelen kwam de verplichting melk te leveren. Als er geen stroom was werkten bepaalde melkfabrieken niet meer. Daarom werd op verschillende punten in Amsterdam de melk op straat verkocht.

Ook een deel van het hooi moest worden afgedragen. Er waren keurmeesters die het hooi keurden. Hooi met stof werd afgekeurd. Dan moest je goed hooi in een ander dorp leveren. Voor de boer niet prettig, omdat hij dan verder moet rijden. Het hooi werd gelost in een ouderwetse balenpers. Voor elke gewogen baal kreeg je een briefje en in het café kon je je geld halen. Ook werden boeren opgeroepen voor het leveren van paarden. Keuring bij café "De Zwaan". Bij goedkeuring kreeg mijn vader geld, maar zijn paard was hij kwijt.

Thuis maakten we pap van tarwe en melk. Drie laatjes tarwe in de koffiemolen malen, alles in de gekookte melk met daarin een beetje door ons zelfgemaakte stroop van suikerbieten (*schoonmaken, in plakken snijden, raspen, koken en kalk toevoegen voor de smaak*). Afgeschepte drab werd varkensvoer, het overblijfsel werd ingekookt. In de veekoekenfabriek in Monnickendam kwam een gaarkeuken, hier konden mensen op bonnen voedsel afhalen. Het werd naar Broek vervoerd in een soort vuilnisemmer. Mijn oom of de werkeloze kolenboer haalde het op met paard en wagen. Er kwamen stromen mensen naar het platteland om voedsel te halen.

Op de bon

Kleding was ook schaars. Ik was uit mijn jas gegroeid en moest een andere jas. We hadden wel textielbonnen. Winkel in, winkel uit, maar ik kon nergens een jas kopen. In ruil voor boter- of aardappelbonnen lukte het uiteindelijk toch. Wij hadden die bonnen niet nodig, omdat we zelf boter maakten van de afgeschepte room. En ook aardappelen waren er genoeg. Ik kocht een wollen jas met wollen voering. Deze jas heb ik vele jaren gedragen bij de nachtelijke controle van het vee en als er lammetjes werden geboren.

Voor auto's was er geen brandstof meer. Eerst werden er gasgenerators gebruikt om de auto's en vrachtauto's te laten rijden. Later ging het vervoer per paard en wagen. Toen mijn zusje naar het ziekenhuis moest, bracht mijn vader haar met de tilbury getrokken door een paard naar een ziekenhuis in Amsterdam.

In spertijd, van 8 uur 's avonds tot 5 uur 's morgens, mochten de mensen niet meer op straat zijn. In het Witte Kruisgebouw kon men overnachten op stro, dat regelmatig verbrand en vervangen werd vanwege de luis.

Polder onder water

In mei 1944 werd de polder onder water gezet. De tram moest blijven rijden, daarom werd de rails opgehoogd met sintels. Dit duurde maar kort, want door stroomuitval kon de tram niet meer rijden. Wij raakten vijf en een halve hectare land kwijt door het water in de polder. Naast het gemaal in Broekerveer woonde mij oma Van Elten. Een ingekwartierde Duitse militair moest het waterpeil in de gaten houden. Een aardige man die zelfs klusjes voor haar deed. Toen oma eens zei dat Hitler een lelijke kerel was verstoorde dat hun relatie niet.

De Hongerwinter

De stad kreunde door gebrek aan voedsel, brandstof en elektriciteit. Het platteland was enigszins bevoorrecht omdat er beperkt melk, turfbrandstof en groente verkrijgbaar was. Wegvallen van elektriciteit was in de stad het ergste. Wij hadden nog een petroleumlamp, een stormlantaarn of een carbidlamp. In de stal werd maar een beperkt deel door de stormlantaarn verlicht, meestal werkten wij in het pikdonker. Er waren ook mensen, die licht maakten met hun fiets. De fiets stond op een standaard, twee dynamo's op het achterwiel en trappen maar. Er gaan verhalen, dat mensen spelletjes deden bij fietsverlichting, wie verloor moest trappen.

Pontonbrug

De ponten op het IJ konden door brandstofgebrek niet meer varen. Om toch voedselaanvoer mogelijk te maken was in april 1945 een pontonbrug gemaakt van ponten en zolderschuiten. Vlak na de oorlog ben ik met een landbouwwagen, getrokken door een Duits legerpaard, over de pontonbrug gereden om bij de Nieuwe Meer (Amsterdam West) een kano op te halen, die een melkklant voor mij gekocht had. Het was niet ongevaarlijk, ik reed steeds omhoog en omlaag en het paard kon uitglijden als de ijzeren hoeven op het ijzer van de ponten en schuiten kwamen.

„De pontonbrug over het IJ speelde geen rol in de Hongerwinter, al is het maar omdat de oversteek pas op 1 april 1945 gereed was voor het publiek.“

FOTO SCHEEPVAARTMUSEUM

Voedseldroppingen

Aan het eind van de oorlog kwamen voedseldroppingen op gang. Voedsel in blik wordt vanuit vliegtuigen gedropt. De vliegtuigen vlogen zo laag, we konden de piloten zien zitten en zwaaiden naar hen. Ook bij ons op het nieuwe land werd voedsel gedropt, we moesten de pakketten die we vonden inleveren op het gemeentehuis. Daar werd alles eerlijk verdeeld. In de pakketten zaten blikken met varkensvlees, blikken biscuits, en chocoladerepen. Boeren moesten elk jaar in de herfst hun sloten schoonmaken voor een bepaalde datum. Bij de schoonmaak vonden we in de sloot nog een voedselpakket. In dit pakket zaten blikken met chocolade. De chocolade was nog in goede staat en hebben we onder de familie verdeeld.

Capitulatie en bevrijding

Het nieuws van de Duitse capitulatie verspreidde zich snel. Mijn ouders waren op verjaardagsvisite bij oom Rein toen we het hoorden. Ik begrijp nog steeds niet hoe snel iedereen wist, dat de oorlog voorbij was. Iedereen juichte en danste op het kerkplein. Mijn zusjes zochten de vlag en staken die boven uit het raam. Het was feest: VREDE!"